

Delavska Pravica

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1.— ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, L. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Resnično — vstal je!

Beda človeštva je dosegla vrhunec. Telesna in duhovna beda. To bedo je povzročil kapitalizem. Odel si je pa krščansko in moralno obliko. Se polastil kulture in gospodarstva in s tem zastrupil in razkrojil tiste osnove, ki so od nekdaj tvorile in morajo tudi danes tvoriti temelj za srečo človeštva, namreč temelj za tako kulturo in za tako gospodarstvo, ki zraste na brez-pogojni in breskompromisni pravičnosti. Iz pravičnosti izvira vse drugo — odgovornost poedincev napram sebi in celoti, ljubezen, bratstvo, svoboda. Le pod takimi pogoji more biti vsak polnopraven član in člen človeške družbe.

Danes ne vlada pravičnost. Delovno ljudstvo ne poseduje drugega, kakor svojo telesno in duševno silo katero mora prodajati kapitalistu. Velikanski armadi proletarcev stoji nasproti malo številce kapitalistov, ki imajo v svojih rokah produkejska sredstva, zaščiteni po »svetem« lastninskem pravu. Proletarci ustvarjajo, celotnega dohodka od dela pa ne dobivajo; kajti več vrednot si prilasti kapitalist kot brezdelni dohodek. In vendar more le delo tvoriti temelj za zasebno lastnino. To, kar človek pridobi z lastnim delom, to je njegovo. To zahteva pravičnost. Kapitalizem zanika pravičnost, zato ni »dobrega« kapitalizma, kakor bi nekateri hoteli učiti.

Zato pa tudi npravne in naravne vrednote človekove ne bodo mogle priti do veljave. Ako bomo tarnali o moralni pokvarjenosti človeštva, o rušenju avtoritete, o neizpoljevanju božjih zakonov v razdrtih družinah, ne bomo pa storili polne svoje dolžnosti, da ustvarimo prave socialne življenjske pogoje, smo hinavei.

Ako se pri tem sklicujemo celo na Boga, dvakrat grešimo. V Rusiji se vrši velik poizkus, gre za socialistično državo. Ne bomo na tem mestu razpravljali, ali je to prav ali ne. Pribiti hočemo le, da se iz katoliških vrst obsoja način gradnje. Toda enega ne morejo pokazati katoličani: Da bi šli s takim ognjem, s tako brezkompromisno silo in s tako doslednostjo v boj za katoliška načela, kakor gre do boljševiki za svoja. Ne samo v Rusiji, tudi drugod odpadajo proletarske mase od krščanstva. In vendar nismo toliko močni, da bi šli vase. Za nas je eno jasno: Kristus ni kriv tega, tudi njegov nauk ne. Torej je krivda drugod. Ko bi bili saj toliko krščanski, da bi priznali storjene napake! Saj delajo poizkuse, na

gospodarskem in političnem polju, nebroj osnutkov teh ali onih družabnih oblik, pa nikakega uspeha, vedno v istem kolobarju. Množice pa stojijo ob strani hladne in največkrat sovražno razpoložene.

Razumljivo. Življenje kristjanov je daleč od Kristusove resnice. Kolikokrat so kristjani izrabljali Kristusa v politiki in ga še izrabljajo. Kolikokrat v gospodarstvu, v državi, še celo v Njegovi Cerkvi. Ali ni to kazen, ali saj očiten opomin, da izvršujejo preoblikovalno gospodarsko in družabno delo sile, ki so nasprotne krščanstvu, mesto da bi to vršili tisti, ki izpovedujejo Kristusa? Saj spada to delo naravnost med misijonska dela Njegove Cerkve. Ali ni nevarnost, da se bo zgodilo, da bo nam to poslanstvo za vedno odvzeto in dano drugim?

Težki dnevi so. Pa vseeno doni med človeštvom velikonočna vest: Vstal je! Iz

svoje lastne moči, ki je božanska. Vse, kar je Kristus učil, je s svojim vstajenjem še posebej potrdil. Njegov nauk velja večno, za vse čase. Zato je dolžnost človeštva, ako hoče živeti življenje dostojno človeka, da se bori za zmago Kristusovih načel. Ako hoče imeti jasno začrtano pot, mora iti k Luči, ki ne ugasne. Boj za Kristusovo kraljestvo in njegovo pravico je boj za srečo človeka. Toda Kristus mora biti vsepovsod — v privatnem in javnem življenju. Vstran z »milejšim krščanstvom«, ki ga je ustvaril kapitalizem in ga je vnesel tudi med kristjane! Nauk in praksa mora biti eno. Ako bi šli po tej poti, bi spoznali, da ni krščanstvo vera slabicev, ampak vera neupogibljivih borecev za pravico in resnico, borecev za človeka.

Ako bomo vsi to doumeli, potem bo vsakoletna velikonočna poslanica »Vstal je!« zopet dobila nazaj svoj pomen, zopet se bodo dvigale duše in sreča!

Borba za kolektivno pogodbo v Škofji Loki — končana

Pred 6 meseci je delavstvo tovarne »Šešir« v Škofji Loki potom Jugoslovanske strokovne zveze predložilo vodstvu tovarne kolektivno pogodbo, s katero naj bi se uredilo delovno in plačilno razmerje v tovarni. Razumljivo je bilo, da bo taka pogodba naletela na močan odpor pri podjetju, zlasti še, ker je pogodba vsebovala predlog za zboljšanje plač.

Podjetje je pričelo izvajati močno reakcijo, s katero je hotelo prisiliti delavstvo, da bi odstopilo od svojih upravičenih zahtev. Delavstvo je bilo zaradi tega postavljeno pred težko preizkušnjo. Treba se je bilo odločiti za zmago ali umik. Odločitev pa ni bila težka, ker se je celokupno delavstvo dobro zavedalo, kaj ga čaka v primeru, da bi podleglo in opustilo svoje zahteve. Delavstvo pa se je pri tem zavedalo tudi svoje moči v enotni nezlomljivi volji. Vse tisto, kar se je dogajalo med časom vložitve in do časa sklenitve kolektivne pogodbe ni vrglo delavstva v malodušnost, ravno nasprotno, čim hujši je bil pritisk s strani podjetja, tembolj se je utrjevala v delavstvu zavest, da brez žrtev ni uspehov, da brez solidarnosti ni zmage.

Nočemo spominjati na to, kar je za nami. Vendar pa poudarjamo, da delavstvo v svoji akciji ni nikdar imelo kakih sovražnih namenov napram podjetju kot takemu. Delavstvo je imelo edini namen, da se v podjetju uve-

ljavi kot enakovredni in enakopravni faktor. Hotelo je in še hoče in bo vsak čas hotelo, da se delovno razmerje uredi pravično, da se odpravijo nepotrebne šikane, krivična preganjanja in da varuje svoje dostojanstvo. Prav zato je delavstvo odklanjalo že v naprej vsako odgovornost za eventualne posledice in ni dalo podjetju najmanjšega povoda za preganjanje. Pri enourni protestni stavki, kakor pri vseh drugih ukrepih je delavstvo pokazalo tako močno discipliniranost in resnobo, da je podjetje kakor tudi ostala javnost morala s tem računati in priznati, da se delavstvo stvarno in dostojno bori za svoje upravičene zahteve.

Kljub vsej napetosti se je v sredo, dne 21. marca 1934 vršila razprava o sklenitvi kolektivne pogodbe. Tudi na tej razpravi je delavstvo po svojem zastopstvu dokazalo, da želi čim tesnejših in čim boljših odnošajev s podjetjem. Pokazalo pa je tudi, da si svojih najosnovnejših pravic ne pusti kratiti od nikogar. — Razprava je zato potekla mirno in stvarno. Izmenjale so se težnje z ene kot druge strani, in našla končno srednja pot za obojestranski popolni sporazum. Kolektivna pogodba je končno po dolgotrajni borbi sklenjena. Delavstvo sme smatrati, da je to zanj velika pridobitev. Pogodba sicer ni takšna, kakršno je delavstvo želelo, toda za sedanje razmere vendar le zadovoljiva. Že samo dej-

Poročila z delavskih bojišč

Viničarski vestnik

Po obnem zboru skupine Sv. Miklavž pri Ormožu. Nobena ustanova na svetu nima toliko nasprotnikov, kakor jih ima poštena in dosledna delavska strokovna organizacija. Kapitalizem, oziroma njega zagovorniki in oboževalci vseh »branž« se na vse načine trudijo, kje bi mogli oslabiliti moč in zavest strokovno organiziranega delavstva, kje bi mogli kaj slabega podtakniti delavski strokovni organizaciji in njenim voditeljem. Njihovo glavno delo je samo razdirati in uničevati, kar si je delavstvo ustvarilo v svrhu samopomoči in samoobrambe. Podčrtam, to delavstvo, ki je bridko spoznalo, da nima danes prav nikjer dejavno iskrenih prijateljev, ki je od vsakogar samo izrabljano in prevarano. Ravno vsled tega se delavstvu v takem položaju hoče lastnih misli, svojega spoznanja in prepričanja, iz volje in iz moči samega sebe, ker se nima zanašati na nikogar drugega.

Trinajsti občni zbor skupine Sv. Miklavž, ki se je vršil na Jožefovo, je pokazal trdnost organizacije viničarjev, kakor malo kje. Čeravno mnogi ne zmorejo članarine, vendar organizaciji zaupajo, in v tem smo si šmiklavževski viničarji resnično edini, vsi do zadnjega. Moralna vrednost naše strokovne organizacije je tu neizpodbitno ogromna. Marsikomu, predvsem od strani vinogradnikov, pa to ne gre v račune. Zato so na delu sile, vidne in nevidne, znane in neznanne, ki hočejo v kalnem ribariti in se izmikati posameznikom. Zato je potrebno z ozirom na delo in obstoj te skupine podati nekaj načelnih ugotovitev.

Vsa društva, kolikor jih je do danes bilo pri našem Sv. Miklavžu, so bila pri vseh, tudi pri najbolj merodajnih činiteljih, vedno boljše upoštevana kakor naša »Strokovna zveza viničarjev«. Vsem drugim društvom je bila dana prilika, da so ob gotovih trenutkih mogla dati v šmiklavški javnosti svojem delu tudi zunanega izraza, samo »Strokovna zveza viničarjev«, predstavnica polovice faranov, v dobi svojega trinajstletnega delovanja, niti enkrat ni bila deležna take prilike. Strokovna zveza viničarjev je tu, kakor nezakonski otrok, ki se ga njegova lastna mati — nuja in povzročitelj razmer — sramuje in ga črti. Ali ni čudno? Da se nam kar mogoče škoduje, se javno, vseprek, z nestvarnimi in neresničnimi ugotovitvami kritizirajo naše delavske socialne ustanove in se jih prikazuje kot take, ki delavstvo samo izrabljajo in so v korist samo delavskim voditeljem. Nas organizirane viničarje se istoveti z boljševiki v Rusiji itd.

Povemo: Strokovna zveza viničarjev in vsi njeni voditelji ne iščemo ne časti in ne bogastva, pač pa hočemo uveljaviti božje in človeške pravice za viničarski stan. Zato se borimo in nič drugega. Ako pa se tu križajo gospodarski interesi, moramo kot katoličani reči, da se gospodarstvo mora podrejati načelom božje morale, kar bi vsaj katoliški vinogradniki morali upoštevati, če so v resnici katoliški. Rusija nas toliko ne briga, pove se naj rajši, zakaj je tam prišlo do preganjanja vere, in kaj je storiti, da se tudi drugje ne bo zgodilo. »Slovenec« z dne 18. marca piše v uvodniku: »Ni treba, da bi človek

stvo, da se delavstvo nahaja skoraj na celi črti v defenzivi, to se pravi, da ohrani to, kar ima, je delavstvo te tovarne vendar le priborilo malenkostno zboljšanje plač.

Želja delavstva je, da bi se podjetje čim bolj razvilo in gospodarsko okrepilo, ker ve, da bo s tem tudi svoj gmotni položaj primerno zboljšalo. Škofjeloška skupina oblačilnega delavstva pa naj bo za zgled vsem onim, ki ne poznava vztrajnosti, solidarnosti, nezlomljive volje in medsebojne ljubezni v borbi za svoje interese.

Na žalost — sicer moramo ugotoviti, da je bilo tudi v tej tovarni par takih delavcev in delavk, ki so v času borbe za zboljšanje gmotnega položaja in odpravo krivic stali ob strani in s tem dokazali, da niso vredni imena delavcev. Radovedni smo, če se bodo ti klečaplazci in strahopetci odpovedali sedaj onemu, kar je priborilo zavedno delavstvo. Pozivamo

bil že boljševik, če misli, da bi vse to moglo in tudi moralo drugače biti,« namreč da eni delajo, garajo in se mučijo, pa ničesar nimajo, drugi pa le ukazujejo in pri delu samo zraven gledajo, pa zato ne trpijo nikakega pomanjkanja. Tako n. pr. viničarji, ki so po 20—30 let v eni službi, pa niti dostojne obleke ne zmorejo, drugi pa ravno od istega grunta zbirajo še rezerve, ki jim ostajajo preko vseh njihovih družinskih in gospodarskih potreb. In če mi hočemo pravičnejše plače, ki danes od daleč niso pravične, ali je ta zahteva proti božji in morda proti

**GOSPOD
JE VSTAL**

BLAGOSLOVLJENO

VELIKO NOČ

ZELIJO VSEM ČLANOM,
ČLANICAM, NAROČNIKOM IN
PRIJATELJEM

JUGOSLOVANSKA
STROKOVNA ZVEZA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
»DELAVSKE PRAVICE«

človeški postavi? In če pridemo še tako daleč, da v društveni dvorani ne bo prostora za nas, ali bo potem konec naše organizacije? In če gotovi mislijo, da je nujno potrebno odpustiti vse funkcionarje, in bo viničarsko vprašanje likvidirano? Nikdar! Zgodilo se bo nasprotno! Zatorej tovariši viničarji, čas je že davno bil, da smo to sprožili in si rekli odločno in jasno besedo. Kdor je iskren, mora nehoti biti na naši strani in mora biti pobornik teptane ljubezni in pravice viničarja, kot svojega bližnjega po Bogu. Kdor ni tako, pa... Krparija z miloščino in podporami je samo drobtinica ubogemu Lazarju, ki pade z bogatinove mize, ni pravičnost, najmanj pa krščanska pravičnost. Mi organizirani viničarji vse to razumemo in vidimo, zato našo strokovno organizacijo še bolj držimo in samo njej zaupamo. Vsi kot en mož gremo naprej po začrtani poti, brez ozira na desno in levo. Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal. — Rozman Peter.

vse te, da takoj pristopijo v vrste organiziranih, ker bo sicer delavstvo moralo započeti odločno akcijo po geslu »kdor ni z nami je proti nam«.

Komu so v korist akordni sistemi?

Večja papirna industrija v Nemčiji je uvrstila svojo produkcijo v tri kategorije: najnižja 900 ton, normalna 1200 ton in najvišja 1500 ton mesečno. Pri produkciji 900 ton je podjetje določilo njeno vrednost za 216.000 RM, pri 1200 ton 288.000 RM in pri 1500 ton pa 350.000 RM. Ako je delavstvo doseglo najnižjo določeno produkcijo, je znašal akordni zaslužek vsega zaposlenega delavstva na mesec 27.000 RM. Pri produkciji 1200 ton je znašal akord 36.000 RM; pri najvišji produkciji 1500 ton pa 45.000 RM. Posledica tega akorda je bila, da se je produkcija v podjetju podvojila, zaposleno delavstvo pa reduciralo za 25%. Taki akordni sistemi so le vaba za delavstvo, ki se pusti omamiti za nekoliko večji zaslužek in iztisne iz sebe vse sile, da poveča produkcijo. Ko to stori enkrat, mora vedno. Ostali, ki so postali nepotrebni, pa morajo na cesto.

Rudarji

Prastnik. Skrb, pomanjkanje in trpljenje so stalni spremljevalci rudarske družine. Posebno pa je prizadeta družina, kadar izgubi zaradi smrti svojega edinega hranitelja — očeta. V takih primerih je denarna pomoč za preskrbo pogreba itd. nujna. Rudarji so se tega sami najbolj zavedali in ustanovili pred tremi leti posmrtninski fond. Zadevni pravilnik določa, da so temu zavarovanju obvezni vsi rudarski delavci in delavke in da morajo v primeru smrti zavarovanca ali njegove zakonite žene plačati v fond 5 Din. Nabrana vsota znaša računajoč točasno stanje delavstva približno 3000 Din in se izplača preostalim; kadar teh ni, zapade v korist fonda. S tem činom kažejo rudarji, da se zvesto držijo načela vzajemnosti po geslu: vsi za enega, eden za vse.

Prastnik. Število rudarskih vpokojencev zadnja leta sem stalno narašča. Ker se morajo iz rudniških stanovanj prej ali slej izseliti v privatna, je povpraševanje za istimi vedno večje. Kakor znano, je pri nas le malo zasebnikov, ki bi imeli stanovanja, ali pa so za rudarskega upokojenca — zlasti za onega, upokojenega še pred 1. januarjem 1925, predraga. Večina izmed njih je prisiljena živeti v tesnih stanovanjih, ki imajo po eno sobo in ki služi za kuhinjo in spalnico obenem in to celo za štiri in veččlanske družine. Da to ne more ugodno vplivati na zdravje stanovalcev, je povsem razumljivo, posebno, če je kdo med njimi bolan za jetiko.

Pomanjkanje stanovanj je dalo pred približno štirimi leti pobudo za ustanovitev posebne stavbne zadruge »Dom rudarskih upokojencev«. Ker so pa nastopila leta krize, se občekoristni namen zadruge ni mogel doseči in gre, kakor izvem, v likvidacijo. Na eni zadnjih njenih sej oziroma na sestanku je padel predlog, naj bi se postavila hiša za rudarske upokojence iz javnih sredstev, t. j. iz bednostnega fonda. Material, namenjen za stavbo nove šole v Prastniku, ki je preostal na Roševem posestvu, bi se dal v omenjeno svrhu prav dobro porabiti in bi stavba gotovo ne bila predraga.

V interesu občine in drugih javnih faktorjev je, da se ta pametna zamisel na en ali drugi način izvede in s tem vsaj delno odpomore stanovanjski mizeriji in ublaži brezposelnost.

Staubinski delavci

Ljubljana. Strokovna skupina pleskarjev, soboin črkoslikarjev. Vsem članom se sporoča, da v bodoče odbor ne bo več posredoval pri Javni borzi dela za brezposelne podpore. Vsi tisti, ki mislijo, da imajo še pravico do podpore, naj se zglasijo oziroma udeležijo članskega sestanka, ki se bo vršil v četrtek, dne 5. aprila 1934 ob pol 5 popoldne v prostorih JSZ. Na sestanku se bo razpravljalo tudi o odgovoru, ki so nam ga poslali g. mojstri. Dalje bo kratek referat o poslovanju Okrožnega urada za zavarovanje delavcev iz leta 1933. Sestanek je za vse članstvo obvezan. Zato se ga morate vsi do zadnjega udeležiti. — Odbor.

Papirničarji

Vevče. Podpisani se iskreno zahvaljujem delavstvu papirnice Vevče za znesek 996,50 Din, ki ga je nabralo za me ob priliki nezgode, katera me je doletela pri delu. Obnemem se zahvaljujem tudi neimenovanemu za znesek 100 Din, ki mi ga je na dan nezgode še posebej poslal. Vsem še enkrat iskrena hvala! — Vevče, dne 22. marca 1934. Hočevan Anton.

Sladki vrh. Obljubili smo, da se bomo redno oglašali v našem glasilu »Del. Pravica«, in tako potem svojega časopisja obveščali centralo, kakor tudi člane skupine o našem delovanju. Tov. urednik, naše obljube sicer nismo držali, vzrok temu pa je, da smo sedaj precej zaposleni, ker je treba tudi doma po naših vrtovih pospraviti. Nimamo sicer dosti poročati, zdi se nam pa le potrebno, da sporočimo, kako težko že pričakujemo ustanovnega občnega zbora. Člani vedno sprašujejo, kdaj bodo potrjena pravila. Tovariše v Mariboru smo prosili, da naj malo podregajo na okrajnem načelstvu. Tako se vse zanima za občni zbor, posebno ker nam nasprotniki hočejo begati članstvo s tem, ker govore, da pravila ne bodo potrjena. Rdeči pa begajo naše člane z avstrijskimi dogodki in Dollfussovimi režimom. Ni jih sram nobenega sredstva za beganje

delavstva. Radovedni smo, ali bodo sploh kdaj sposobni za kakšno stvarno delo, in če treba skupnega nastopa, kakor so to napravili zadnji čas njihovi sodruzi v Vevčah in na Jesenicah. Saj smo čitali, kako kompaktno so nastopile vse strokovne organizacije v borbi za pravice delavstva. Mi si ne želimo od naših socialistov tukaj na Sladkem vrhu nič drugega, kakor nehanje z nestvarnimi očitki, in resnega dela, da bi tudi našemu delavstvu zasijali enkrat boljši časi. Vemo, da bo treba še mnogo truda in sestankov, da bomo delavstvo v strokovnem pokretu utrdili in jih vzgojili za značajne in zavedne delavce. Tega manjka sploh vsemu delavstvu pri nas. Upamo, da bomo po občnem zboru začeli delati v tem pravcu s polno paro, ter nam bo gotovo tudi v tem pomagala centrala, kakor ekspozitura v Mariboru, da bomo imeli lahko večkrat sestanke in predavanja. Sedaj pa želimo vsem vesele in blagoslovljene velikonočne praznike.

Papirničar.

Razno

Prevalje. (Zalostna smrt rudarja.) Dne 18. t. m. se je ponoči smrtno ponesrečil mlad rudar Krebl Stefan. Zaposlen je bil pri Ilirski rudarski družbi v Franziskovem rovu na Lešah. Po nesrečnem naključju je s strelivom, katero je pripravil za razstreljevanje, zadel ob električno užigalno napravo, ki je povzročila eksplozijo dinamita, katerega je nesrečnež držal v rokah. Odrngalo mu je obe nogi in mu razmesarilo glavo. Zapušča ženo in dva otroka. — V Leškem premogovniku je zaposlenih samo še nekaj delavcev, ki iščejo premog. Vsled izčrpanosti premoga je bilo obratovanje pred dvema mesecema ustavljeno in delavstvo reducirano. Med delavstvom, ki je v bedi in v strahu glede eksistence, je žalostni dogodek povzročil še večjo potrost.

V Avstriji izvajajo reformo socialnega zavarovanja

Osnutek o reformi socialnega zavarovanja je gotov. Koncem meseca bo predan javnosti. Prinaša spremembo načina plačevanja za delodajalce, ki bodo po odobritvi postavili plačevali svoje prispevke v zvišanem blagovno-prometnem davku. Delojemalci bodo kot doslej plačevali s tem, da se jim bo prispevek odračunal od plače. Razdelitev zavarovancev v razrede po zaslužku odpade, ker se bodo prispevki določili v odstotkih zaslužka. Prispevki delojemalcev se bodo odslej obračunavali potom posebnih znamk, ki se bodo prilepljale na listino zaslužkov. Prispevki države, dežel in občin se bodo kot doslej plačevali iz krizne doklade k blagovno-prometnemu davku in iz tekočih državnih dohodkov. Osnutek še ne predvideva združitve 11 socialno-zavarovanjskih zavodov v osrednji zavod, ker se bo taista izvedla postopoma. — (»Koroški Slovenec«.)

Prihranki na račun racionalizacije

V ameriški reviji »Rerent Economic Clanges« ugotavlja Herbert Hoover, tajnik trgovskega ministrstva, da je ameriška industrija na podlagi poenostavljenosti delovnih metod in uvedbe modernih strojev prihranila na leto nad 600 milijonov dolarjev. Na podlagi te cenitve znašajo prihranki ameriških kapitalistov, vsled prej navedenih reform, do danes nad 5 milijard dolarjev.

V nekem drugem listu zopet drug ameriški gospodarstvenik ugotavlja, da je vsled poenostavljenosti avtomobilskih delov in boljše izrabe delovnega procesa prihranila navedena industrija 750 milijonov dolarjev na leto.

Ti prihranki gotovo niso prišli v dobro delavcem. Gotovo je, da so se vsled tega znižale tudi cene izdelkov, vendar pa je vsled tega ameriška industrija žela ogromne dobičke, delavstvo pa od tega ni imelo ničesar.

Na Češkem so neko žično valjarno racionalizirali, produkcija se je s tem povečala od 1000 na 2500 vagonov; število delavstva pa je padlo od 450 na 220.

Produkcija ameriške avtomobilske industrije je vsled racionalizacije porasla za 1020%, ko je število zaposlenega delavstva poraslo samo za 32%.

Tiskana beseda je ona sila, ki lahko rodi dobro ali zlo.

Zato je posebno delavstvu nujno potrebno, da širi in podpira dobro časopisje. V vrsto dobrega tiska spada tudi naša »Delavska Pravica«, zato pridobivajte ji naročnikov in agitirajte zanjo, da bo njena beseda imela večjo silo in moč.

Rudar in vstajenje

Pred 1900 leti je umrl kot človek Oni, ki je dal življenje za pravični človeški družabni red. A vstal pa je kot zmagovalc. Zmagal je svet, dal je človeštvu luč zmage in vere v zemsko in nadnaravno življenje. Kdaj pa misli in vsaj kolikokrat delavska duša na ta trenutek. Veliko jih je, ki vstajenja Gospodovega ne pojmujejo. Vstajenje jim je naravni pojav in gledajo vstajenje le naravnih rastlin. Vse leto niso videli cerkve od znotraj, pa jo tudi ne bodo ob Gospodovem vstajenju. Proti cerkvi bodo šli zaradi novih oblek, ne bodo pa šli poljubiti Onega, ki je rešil človeštvo s smrtjo na križu. Tarnali bodo, da se jim godi slabo, uživeti se pa nočejo v trpljenje Onega, ki je Veliki petek izdihnil dušo za ves človeški rod. Vse je objel duh svobodnega življenja. Svet je samo ta, in ko nas ne bo, neha tudi vsako življenje. Oh kolika prevara. Če bi bilo tako, bi Kristus ne umrl in ne vstal. Brez posmrtnega življenja bi ne bilo odgovornosti človekove. Če bi vsega tega ne bilo, bi ne bilo vere, ne evangelija, ne nikakih zapovedi. Zakaj potem toliko blatenja nad onim, kar pride po smrti. Zakaj na zadnjo uro strah pred Bogom in sodbo, čemu to? To pa zato, ker je v srcu duša, ki opominja na Boga.

Marsikateri mislijo v življenju, da so mu krivi vsega zla drugi. Marsikateri se jezi na Boga in njegove zapovedi, da je vsemu kriva vera in cer-

kev, zato vse preklinjajo, vse blatijo, svojih človeških napak pa ne priznajo. Zive življenje onih, ki so nedolžno žrtev na Veliki petek križali in umorili. S tem morijo nešteto človeških žrtev in tepajo Onega, ki jim je pot resnice in blagostanja. Smrt križanega je bilo rešenje siromašnega človeštva, rešitev delavstva. Zakaj bi Njegovo delo in zapovedi ravno ti prezirali? Zakaj ravno ti vse blatijo. Za dinar več ne bo ne dela, ne kruha, če vsa razpela stolce, če vse cerkve poderejo. Zakaj pa proslavljanje vsega, kar človeški rod tlači in sužnji. Vse te-le vrstice gotovo ne bodo škodile, da si jih tudi delavec malo bližje ogleda. Če se vse blati, kar je z Bogom v zvezi, potem pa bo vse ostalo tam, kjer je, toda revščina bo še večja. Ugotoviti je pa tudi potrebno to-le: Ko je bil delavec za Boga in z Bogom, se mu je godilo za velik odstotek boljše nego danes, ko se mu je odtujil. Delavec brez globoke verske podlage je pravi pomočnik današnje krivične kapitalistične družbe! Kapitalist noče poznati božjih zapovedi, ker potem ne more delavcu jemati njegovega zaslužka, če izpolnjuje zapovedi ljubezni do bližnjega. To zapoved pa je dal Oni, ki je na Veliki petek na gori Kalvariji umrl za rešitev vsega človeštva.

Vesele in blagoslovljene velikonočne praznike Vam želi dopisnik iz Trbovelj.

Računski zaključek OUZD v Ljubljani za leto 1933

Bolniško zavarovanje je leto 1933. zaključilo s presežkom 3,507 milij. Din (leto 1932 2,055 milij. Din). V tem so zapadeni neizterljivi zavarovalni prispevki, katere je z ozirom na današnje gospodarske razmere oceniti z neprimerno višjim odstotkom kakor v dobi konjunktore. Poslovni uspeh je torej že iz tega vidika provizoričnega značaja. Pa tudi zaradi ozke povezanosti bolniškega zavarovanja z nezdodno zavarovalno panogo je ta presežek predhodnega značaja. Od čistega prebitka pripada ena četrtina SUZORu, tri četrtine pa OUZD za zbiranje sklada za dajanje večjih podpor in za vzdrževanje zdravstvenih ustanov ter za zbiranje posebne lastne prihrane za pokrivanje izrednih izdatkov in poslovnih primanjkljajev (§ 239. statuta).

Na razmeroma ugoden zaključek v letu 1933. je vplivala povišana prispevna tarifa od 6,5% na 7%, toda povišana prispevna tarifa ne pride niti do ene tretjine v dobro dohodkom. Denarni uspeh povišane prispevne tarife znaša 2,277 milij. Din, do čim znaša izpad na dohodkih zaradi padea povprečne dnevne zavarovane mezde na člana in dan 1,15 Din ali letno 1,897 milij. Din. Tako pride dejansko le še 0,830 milij. Din v dobro dohodkom. Pri 6,5% prispevni tarifi bi znašal poslovni prebitok 0,780 milij. Din. Pri neštevilnih momentih, ki se ne morejo v naprej predvideti, kakor na pr. zdravstveno stanje zavarovancev, nudi prebitok 0,780 milij. Din vsekakor zelo majhno varnost za finančno ravnovesje.

Dohodki bolniškega zavarovanja znašajo 39 milijonov dinarjev (38,613 Din v letu 1932), od teh odpade 38,180 milij. Din ali 97,80% (38,294 milij. Din ali 99,17%) na boln. zavar. prispevke, na povračila 0,289 milij. Din (0,247 milij. — 0,64%), na obresti 0,027 milij. Din, na globe 0,020 milij. Din (0,072 milij. — 0,19%), na dohodke iz lastnih kopalniških naprav, čistilno kopalnišče in fizikalno zdravilišče v Ljubljani 0,224 milij. Din iz lastnih kopalniških naprav v Mariboru pa 0,287 milij. Din, ostalo odpade na razne dohodke.

Izdatkov je imelo bolniško zavarovanje v letu 1933 35,530 milij. Din ali 91,02% (36,558 milij. — 94,67%). Od skupnih izdatkov odpade na hranarino 9,186 milij. Din ali 23,53% (9,496 milij. Din — 24,60%), na porodniške dajatve 2,076 milij. Din ali 5,33% (2,402 milij. Din — 6,22%), na pogrebne 0,292 milij. Din ali 0,75% (0,376 milij. Din — 0,98%), za zdravila in zdravilne pripomočke člani in svoji 3,019 milij. Din ali 7,73% (3,210 milij. Din ali 8,33%), na oskrbnine v bolnišnicah, člani in svoji 5,025 milij. Din ali 12,87% (5,512 milij. Din ali 14,29%), na stroške kopalnišča in zdravilišča 2,452 milij. Din ali 6,28%, na stroške zobnega lečenja 0,689 milij. Din ali 1,77% (0,483 milij. Din — 1,26%), na stroške vzdrževanja ambulatorijev 1,150 milij. Din ali 2,95% (1,520 milij. Din — 3,94%), na upravne stroške 6,347 milij. Din ali 16,26% (povprečje zadnjih deset let 16,93% brez bonifikacije upravnim stroškom). Na stroške samouprave od-

pade 0,063 milij. Din ali 0,16% (0,059 milij. Din — 0,16%), na stroške lajške kontrole bolnikov 0,649 milij. Din ali 1,66% (0,642 milij. Din — 1,66%), na odpise 0,414 milij. Din ali 1,06% (0,684 milij. Din — 1,78%), na razne stroške 0,049 milij. Din ali 0,13%, presežek znaša 8,98%.

Pri povprečnem številu zavarovancev 75.564 (77.653) odpade od skupnih dohodkov 39,037 milij. Din na člana in leto 516,62 Din, od izdatkov pa 470,21 Din. Od presežka odpade na vsakega člana 46,41 Din. Na dajatvah je bilo v letu 1933. izplačanih 28,006 milij. Din ali 71,75%.

Iz imovinskega stanja z dne 31. decembra 1933 je razvidno, da znašajo aktiva 26,163 milij. Din, pasiva pa 22,656 milij. Din.

Zaostanki na neplačanih prispevkih so izkazani s 15,765 milij. Din in znašajo 30,37% od skupnega prepisa za l. 1933. Zaostanek je porasel od onega iz leta 1930. 20,87% za eno tretjino; dalje dolgujejo delodajalci na regresih, obrestnih in izterjevalnih stroških 0,804 milij. Din.

Pasiva obstojajo v glavnem iz upnikov na tekočih računih (lekarnarji, bolnišnice, zdravniki in drugi dobavitelji) 2,529 milij. Din. SUZOR kot upnik izkazuje zahtevek 5,926 milij. Din, ki se nanaša deloma na predpisane in še ne pobrane prispevke, deloma pa na pobrane pa še ne preodkazane prispevke za slučaj nezgode, dalje na druge zahteve iz obračunavanja na najemninah itd. SUZOR ima dalje tudi še zahtevek iz bolniškega zavarovanja 1,308 milij. Din iz razdelitve poslovnega prebitka v letu 1932.

Delavski zbornici dolguje bolniško zavarovanje 0,465 milij. Din iz naslova predpisanih, a še ne pobranih doklad, deloma pa pobranih in še ne preodkazanih doklad.

Borza dela ima zahtevke iz tistih naslovov kakor Delavska zbornica v znesku 1,238 milij. Din.

Pobrane doklade za Delavsko zbornico in Borzo dela se preodkazujejo do 20. v mesecu za minuli mesec.

Sklad tričetrtinskega prebitka izkazuje 8,073 milij. Din. Ta sklad se je zvišal za 2,829 milij. Din, ker je OUZD prevzel del likvidirane imovine bivše Okrajne bolniške blagajne. Med pasivi je izkazana dalje rezerva okrevališča »Jadran« 0,386 milij. Din (prebitki prejšnjih let), ki služijo za pokritje morebitnih izgub in za investicije pri okrevališču.

Protituberkulozni fond v znesku 0,050 milij. Din, ki se vsako leto dopolni na to višino, je bil v letu 1933. dotiran z 0,021 milij. Din.

Poslovni uspeh je knjižno zadovoljiv, toda v pogledu likvidnosti se tega ne more trditi. Rezervne sklade, ki naj jamčijo za neokrnjene zakonite dajatve, je treba spremeniti vsaj do polovice v likvidna sredstva. Kajti dokler obstojajo rezerve pretežno iz dolžnikov (neplačani prispevki), nevarnost, da se dajatve znižajo na zakoniti minimum, še ni odstranjena.

Potek jeseniške borbe

Jesenice, 26. marca.

Incident Vister-Nemci

V krušno borbo je bil v tovarni na Javorniku storjen sunek, preko katerega ne moremo molče posebnost, ko bi kmalu postal usodepóln za nadaljni razvoj dogodkov.

K. I. D. je v omenjeni tovarni zgradila obrat za izdelovanje tanke pločevine. Iz razloga, ker za to delo ni bilo večših delavcev domačinov, je vodstvo najelo več delavcev iz Nemčije kot inštruktorje. Oblast je izdala dovoljenje polovici moštva za pol leta, polovici pa eno leto. Med nemškimi in našimi delavci zaposlenimi v tem obratu se je že dalj časa opazalo trenje. Delavstvo se je pritoževalo, da jih Nemci nočejo učiti, da se jim nagaja in jih zasmehuje. Vse z namenom, da bi se naše delavstvo dalj časa ne priučilo dela in bi tako oni dalj časa ostali tukaj. Bolj ko so se delavci privajali delu bolj se je poojstreljal spor.

Delavec Bizjak se je pritožil gl. zaupniku, da se mu od Nemcev očita nesposobnost za to delo. Glavni zaupnik je v sredo 14. marca izvršil pri mojstru-Nemcu intervencijo. Ta mu to zanika in izjavlja, da se to sploh ni očitalo. Zaupnik pritegne v razgovor delavca Vistra Valentina, ki je v obratu igral vlogo tolmača med našimi in nemškimi delavci. Nastal je prepir. Radi vedno ostrejših oblik sta priskočila mojstru na pomoč dva njegova nemška tovariša, ki sta Vistra baje opsovala z psom. V slutnji, da lahko postane kaj hujšega sta se odstavila. Zadeva je bila javljena predstavnikom organizacij, ki so prihodnji dan ob priliki razgovora v zadevi ultimata martinarjev o incidentu poročala Vister in gl. zaupnik ravnateljstvu s pripombo kaj misli na to ukreniti. V petek pa je bila s strani gl. zaupnika in taj. zaup. zbora vsa zadeva javljena osebno sreskemu načelstvu. Delavec Vister pa je radi psovki izročil dva Nemca sodišču. Ravnateljstvo ni bilo o dogodku do obvestila zastopnikov organizacij še nič obveščeno. Šele na to intervencijo je od obratovodstva zahtevalo pojasnila, ki pa ravno tako o tem ni nič vedelo. Kakor je pozneje preiskovalna komisija ugotovila je obratovodstvo po zaslišanju mojstra-Nemca v soboto z ustmenim pojasnilom Vistru izročilo pismen odlok o premestitvi na Savo k delu na planem. Predstavniki org. so v ponedeljek zahtevali od ravnateljstva naj se odlok prekličie še z posebnim ozirom na to, ker javnost sodi da se s tem protežira Nemce. Sestavila se je preiskovalna komisija iz zastopnikov organizacij in dr. Obersnela kot zastopnika podjetja. Po dvodnevem delu je na podlagi zasliševanj sestavila zapisnik, v katerem se je ugotovilo, da K. I. D. Nemcev ne protežira v škodo domačega delavstva. Da je Vister kršil disciplino, ker se je z moj-

strom prepiral, pripozna pa se mu olajševalna okolnost, da je bil k razgovoru pritegnjen in ni prepira namenoma izzval. Premestitev je tedaj preosta kazen.

V soboto so zastopniki delavstva intervenirali na direkciji, naj se upošteva predlog org., da se Vistra dodeli nazaj in to k drugi izmeni, da se mu naj na pismeni opomin. Vodstvo je predlog zavrnilo, z motivacijo, da se Vistra branijo tudi domači delavci. Po zborovanju 25. marca se je ves potek te zadeve poročal na sestanku delavstva iz Javornika. Ti so zahtevali, da morajo zastopniki delavstva sporočiti vodstvu podjetja, ako ne prekličie do ponedeljka do 14 ure, da bo delavstvo ukrenilo svoje. Predložili so tudi lastnorodne podpise delavstva, ker zanikajo, da bi se protivili delati z Vistrom. Rezultat te intervencije je bil, da sta podjetje kakor organizacije pristale na razsodišče, ki ima pri odločitvi kazni polno moč, zoper katero ni pritožbe. Ker se je bilo bati, da delavstvo svojo grožnjo uresniči, je vodstvo podjetja nato pristalo, da se delavstvo ob navedenem času o sklepu informira. Sestanku je prisostvoval tudi sreski načelnik, ki se je slučajno mudil na Jesenicah. Sreski načelnik je tudi stavil zahtevo, da mora komisija delo zaključiti v 14 dneh.

Obratne razprave

Obratne razprave so se v tem tednu vršile samo dva dni, četrtek in petek. Vse ostale dneve pa se je reševalo incident Vister - Nemci. V četrtek je trajala razprava za martinarno cel dan. Do zaključka še ni prišlo. Vršile so se računске primerjave, sedanjega in novega akorda. Tovarna je zopet popustila za 0,50 pri toni. Padlo je več stvarnih predlogov. Od teh se bo razpravljalo na prihodnji razpravi. Radi predloga za uvedbo rezervnih partij pri pečeh se je vršil v petek sestanek martinarjev. Delavstvo je dalo zastopnikom navodila, da se smejo tudi o tem razgovarjati, ako bodo njih pogoji zajamčeni. S to rezervno partijo bi se v martinarni zaposlilo 30-35 delavcev več.

V petek popoldan se je z zaupniki vršil razgovor za mrzlo valjarno. Obratovodja je predložil zopet nove predloge za žičarno in žebarno. Predlog za 5% odtegljaj je bil umaknjen. Sploh bi se tu razgovori ne vršili, ako bi glavni zaupnik ne stavil predloga, naj se vršijo ti razgovori radi sprememb nekaterih akordnih postavk.

Javno zborovanje

Delavstvo je izreklo željo, naj se dovršijo pogajanja za akordne razprave, najkasneje do 1. aprila. Razpravlja naj se vsak dan, dopoldne in popoldne. Ponovno zborovanje delavstva naj se vrši še pred prazniki.

Agrarna reforma

Zveza je razvila živahno organizatorno delovanje med našimi kmetijskimi bajtarji in intervencijsko delo pri odločilnih političnih činiteljih. Izdelala je tudi več zakonskih načrtov in pravilnikov. Priznati je treba, da se zakonu o likvidaciji agrarne reforme z dne 19. VI. 1931 in dodatku k temu zakonu z dne 24. VI. 1933 pozna upliv »Zveze slovenskih agrarnih interesentov«, posebno to, da je bila z njima agrarna reforma raztegnjena za okraje Sušak, Delnice in Vrbovsko ter za dravsko banovino tudi na veleposestniške gozdove, kar za ostale pokrajine v državi ne velja. Seveda večina želja »Zveze« ni bila upoštevana in zato tudi razlastitev veleposestniških gozdov ne bo imela pri nas tistega pomena, kot si ga je »Zveza« predstavljala.

S tem zakonom so odpravljeni fidejkomisi, razlasti se končno vsa veleposestniška obdelovalna zemlja, kolikor jo imajo veleposestniki v Sloveniji nad 75 ha, in vsi veleposestniški gozdovi nad 1000 ha. Seveda ima

zakon glede teh števil polno izjem in stranskih vratic, ki so se pri izvedbi zakona pridno uporabljala.

Po tem zakonu so agrarni interesenti za razlašeno obdelovalno zemljo, poleg že imenovanih tudi vaški obrtniki, država sama, samoupravna telesa, skupine kmetovalcev, pravne osebe z občekoristnimi nameni in absolventi gospodarskih šol. Koristniki razlaščenih gozdov in pašnikov pa morejo postati samo: občine, zemljiška občestva, imovinske občine (ki obstoje na Hrvaškem) in skupine poljedelcev kot pravne osebe (zadruga). Posamezne fizične osebe ne morejo biti agrarni interesenti za razlašene gozdove.

Zakon, ki je izvzel izpod agrarne reforme cerkvena veleposestva, je določil tudi odškodnino, ki jo imajo agrarni interesenti plačati veleposestnikom, ali naravnost ali pa potom »Priviligrane agrarne banke«, ki bo v ta namen izdala posebne 4% obveznice. Plačilo odškodnine je bilo določeno na 20 let. Z dodatkom k temu zakonu iz leta 1933 je bila ta odškodnina znižana in njeno plačevanje raztegnjeno na 30 let, obenem je bila

s tem dodatnim zakonom uvedena agrarna reforma tudi za cerkvene gozdove.

Zakon iz leta 1931 je določal, da se morajo agrarni interesenti, ki hočejo biti deležni razlaščenih gozdov, prigrasiti ministrstvu v 30 dneh po razglasitvi zakona. Da bi prišli do gozdov mali kmetijski bajtarji, organizirani v »Zvezi slovenskih agrarnih interesentov«, je ta zveza v določenih 30 dneh ustanovila in sodno registrirala 176 pašniških in gozdnih zadrug, v katerih so se ti agrarni interesenti včlanili. Te zadruga so se nato v določenem roku tudi še prigrasile za dodelitev razlaščenih gozdov. Prigrasile so se tudi politične občine in dravska banovina. In razlastitveni odlok, ki je bil nato čez pol leta izdan in ki je določil konkretno, kateri gozdovi in koliko se jih ima razlastiti v smislu zakona, je dodelil te razlašene gozdove političnim občinam, vendar tako, da ostanejo gozdovi skupna gospodarska enota in da bodo občine deležne po določenih delih le dohodkov. Tako se je ponesrečilo, večinoma zaradi političnih intrig, da bi prišli gozdovi v korist slovenskim bajtarjem, organiziranim v pašniških in gozdnih zadrugah ter v »Zvezi slovenskih agrarnih interesentov«.

Z naslednjim odlokom so bile imenovane posebne komisije, ki so imele nalogo, v naravi premeriti in ugotoviti razlašene gozdove in jih nato predati v prevzem začasni državni upravi. Začelo se je tedaj, ker ima zakon, kot smo že povedali, polno stranskih vratic, barantanje s posameznimi veleposestniki. Z nekaterimi so se zmenili, da se jim razlasti samo del tistega, kar je bilo določenega z razlastitvenim odlokom v smislu zakona, proti temu, da ta del prepusti veleposestnik brezplačno, namesto da bi dal vse proti odškodnini. Gospodu Attems u. pr. je hotela komisija razlastiti samo 859 ha brezplačno, namesto v zakonu določenih 2269 ha proti odškodnini. »Kot poseben razlog je bilo navedeno, da je Attems dal svoje otroke v naše šole, da je »Sokol« in da je storil menda naši državi neke usluge.« (Dobesedno iz knjige) i. t. d.

Uspeh vse gozdne reforme je bil, da je bilo razlašeno 13 fevdalcem (dr. Attems u. pr. iz Slov. gorice, Auerspergu iz Kočevja, Auerspergu iz Turjaka, dr. Bornu iz Trzinca, Herbersteinu iz Ptujja, Hoščku iz Sevnice, K. I. D. z Jesenic, Pergerju iz Mislinj, obema Thurnoma iz Guštanja, Windischgrätz u. Rogateca, Windischgrätz u. Konjice in dr. Zabeo iz Fale) nekaj nad 38.000 hektarjev gozdov. Obstojta pa v Sloveniji poleg tega še 16 veleposestnikov, ki imajo po več kot 1000 ha gozda, katerim pa preveč, ki znaša skupno okoli 30.000 ha, ni bil razlaščen. Imenovana je bila nato še posebna začasna uprava, ki naj bi razlašene gozdove prevzela. To je pa tudi vse, kar se je doslej zgodilo, tako da danes po 15 letih agrarna reforma še vedno visi v zraku, kljub temu, da je že precej časa, odkar je bil izdan zakon o končni likvidaciji agrarne reforme.

Kako malo razumevanja so pokazale občine, v korist katerih so bili gozdovi razlašeni, za agrarno reformo, se vidi iz tega, da so neštete občine poslale v Belgrad protestne izjave proti izvedbi agrarne reforme, češ, da pomeni nesrečo. Drugod so pa občine začele barantati z veleposestniki in pisatelj meni, da bi veleposestniki že spet imeli vse odvzete jim gozdove nazaj, če bi jih jim občine mogle vrniti. Posebno so se v tem oziru odlikovali kočevski župani.

(Konec prihodnjic.)

Pomladne plašče

ravnokar dospele novosti od

D n 220'—

dalje nudi v veliki izberi in najnovejših krojih — tvrdka

Fran Lukič

Ljubljana, Stritarjeva ulica.

Urejuje in za uredništvo odgovarja: Peter Lombardo. — Za Jugoslovansko tiskarno: K. Čeč. — Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice«: Srečko Žumer.